Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 7 listopada 2024 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Dyrektywa (UE) 2019/1023 – Postępowania dotyczące restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów – Artykuł 1 ust. 4 – Przedmiot i zakres stosowania – Rozszerzenie postępowań na niewypłacalne osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami – Artykuł 20 – Dostęp do umorzenia długów – Artykuł 23 ust. 1, 2 i 4 – Odstępstwa – Wyłączenie szczególnych kategorii wierzytelności z umorzenia długów– Osoba fizyczna, która stała się niewypłacalna – Dobra wiara dłużnika – Warunki dostępu do umorzenia długów – Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych

W sprawach połączonych C-289/23, [Corván] [i] i C-305/23 [Bacigán] [i]

mających za przedmiot dwa wnioski o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Alicante (sąd gospodarczy nr 1 w Alicante, Hiszpania) (C-289/23) i Juzgado de lo Mercantil nº 10 de Barcelona (sąd gospodarczy nr 10 w Barcelonie, Hiszpania) (C-305/23) postanowieniami z dni 25 kwietnia 2023 r. i 2 maja 2023 r., które wpłynęły do Trybunału, odpowiednio, w dniach 25 kwietnia 2023 r. i 15 maja 2023 r., w postępowaniach:

Agencia Estatal de Administración Tributaria

przeciwko

A (C-289/23),

oraz

S.E.I.

przeciwko

Agencia Estatal de Administración Tributaria (C-305/23),

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: F. Biltgen (sprawozdawca), prezes pierwszej izby pełniący obowiązki prezesa drugiej izby, M.L. Arastey Sahún, prezes piątej izby i J. Passer, sędzia,

* Język postępowania: hiszpański.

[i] Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa. Nie odpowiada ona rzeczywistej nazwie ani rzeczywistemu nazwisku żadnej ze stron postępowania.

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu rządu hiszpańskiego – A. Ballesteros Panizo i A. Gavela Llopis, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – J.L. Buendía Sierra, L. Malferrari oraz G. von Rintelen, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 16 maja 2024 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni art. 1 ust. 4 i art. 23 ust. 1, 2 i 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 (dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości) (Dz.U. 2019, L 172, s. 18).

2 Wnioski te zostały złożone w ramach dwóch sporów pomiędzy A (C-289/22) i S.E.I. (C-305/23) a Agencia Estatal de Administración Tributaria (organem podatkowym, Hiszpania, zwanym dalej „AEAT”) w przedmiocie wniosków o umorzenie długów złożonych przez A i S.E.I. w trakcie dotyczących ich odpowiednio postępowań upadłościowych.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Zgodnie z motywami 21 i 78–81 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości:

„(21) Nadmierne zadłużenie konsumentów jest kwestią o bardzo dużym znaczeniu ekonomicznym i społecznym i jest ściśle związane ze zmniejszaniem nawisu długu. Ponadto często nie jest możliwe dokonanie wyraźnego rozróżnienia pomiędzy długami zaciągniętymi przez przedsiębiorców w ramach prowadzenia przez nich działalności handlowej, gospodarczej, rzemieślniczej lub zawodowej, a długami zaciągniętymi poza ramami tej działalności. Przedsiębiorcy nie skorzystaliby skutecznie z drugiej szansy, jeżeli musieliby przechodzić odrębne postępowania, różniące się warunkami dostępu i długością okresów wymaganych dla uzyskania umorzenia długów, aby uzyskać umorzenie swoich długów związanych z prowadzeniem działalności oraz innych długów zaciągniętych poza ramami tej działalności. Z tego względu, mimo iż niniejsza dyrektywa

nie zawiera wiążących przepisów dotyczących nadmiernego zadłużenia konsumentów, zaleca się, aby państwa członkowskie jak najwcześniej rozpoczęły stosowanie przepisów niniejszej dyrektywy dotyczących umorzenia długów także w odniesieniu do konsumentów.

[…]

(78) Nie we wszystkich okolicznościach właściwe jest, aby po upływie okresu nie dłuższego niż trzy lata następowało całkowite umorzenie długów lub wygasał zakaz prowadzenia działalności, a zatem konieczne może być wprowadzenie odstępstw od tego przepisu, należycie uzasadnionych względami określonymi w prawie krajowym. Takie odstępstwa należy wprowadzić na przykład w przypadkach, gdy dłużnik jest nieuczciwy lub działał w złej wierze. W przypadku gdy na mocy prawa krajowego przedsiębiorcy nie korzystają z domniemania uczciwości i dobrej wiary, ciężar dowodu dotyczący ich uczciwości i dobrej wiary nie powinien sprawiać, że dostęp do postępowania staje się dla nich nadmiernie trudny lub uciążliwy.

(79) Ustalając, czy przedsiębiorca postępował nieuczciwie, organy sądowe lub administracyjne mogą uwzględnić okoliczności, takie jak: charakter i skala długu; moment zaciągnięcia długu; starania przedsiębiorcy mające na celu spłatę zadłużenia i wywiązanie się z obowiązków prawnych, w tym obowiązków dotyczących licencji publicznych i konieczności prawidłowej rachunkowości; działania podjęte przez przedsiębiorcę w celu uniemożliwienia wierzycielom dochodzenia roszczeń; w przypadku gdy zachodzi prawdopodobieństwo niewypłacalności – wywiązywanie się z obowiązków, które spoczywają na przedsiębiorcach będących kadrą kierowniczą spółki; a także przestrzeganie przepisów unijnego i krajowego prawa konkurencji i prawa pracy. Powinno być także możliwe wprowadzenie odstępstw, w przypadku gdy przedsiębiorca nie wywiązał się z niektórych obowiązków prawnych, w tym obowiązków dotyczących zapewnienia wierzycielom maksymalnego zwrotu z zaangażowanych środków, które mogłyby przybrać formę ogólnego obowiązku generowania dochodów lub aktywów. Należy ponadto umożliwić wprowadzenie szczególnych odstępstw w przypadku konieczności zagwarantowania równowagi między prawami dłużnika a prawami jednego lub większej liczby wierzycieli, na przykład gdy wierzyciel jest osobą fizyczną potrzebującą większej ochrony niż dłużnik.

(80) Odstępstwo mogłoby być również uzasadnione w przypadku, gdy koszty postępowania prowadzącego do umorzenia długów, w tym opłaty na rzecz organów sądowych i administracyjnych oraz nadzorców, nie są pokrywane. Państwa członkowskie powinny móc przewidzieć, że korzyści wynikające z takiego umorzenia długów mogą zostać cofnięte, na przykład w przypadku gdy sytuacja finansowa dłużnika ulega znaczącej poprawie na skutek niespodziewanych okoliczności, takich jak wygrana na loterii lub nabycie spadku bądź darowizna. Nie należy uniemożliwiać państwom członkowskim wprowadzenia dodatkowych odstępstw w ściśle określonych okolicznościach i gdy ma to należyte uzasadnienie.

(81) W przypadku gdy istnieje należycie uzasadniony powód zgodnie z prawem krajowym, właściwe mogłoby być ograniczenie możliwości umorzenia długów w przypadku niektórych kategorii długu. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość wyłączenia długów zabezpieczonych z możliwości umorzenia tylko do wartości zabezpieczenia zgodnie

z prawem krajowym, podczas gdy pozostałą część długu należy traktować jak dług niezabezpieczony. Państwa członkowskie powinny móc wyłączyć dalsze kategorie długu, gdy ma to należyte uzasadnienie”.

4 Artykuł 1 tej dyrektywy przewiduje:

„1. Niniejsza dyrektywa ustanawia przepisy dotyczące:

[…]

b) postępowań prowadzących do umorzenia długów zaciągniętych przez niewypłacalnych przedsiębiorców; oraz

[…].

2. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do postępowań, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, jeżeli dotyczą one dłużników będących:

[…]

h) osobami fizycznymi niebędącymi przedsiębiorcami.

[…]

4. Państwa członkowskie mogą rozszerzyć zakres stosowania postępowań, o których mowa w ust. 1 lit. b), na niewypłacalne osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami.

[…]”.

5 Tytuł III wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Umorzenie długów oraz zakaz prowadzenia działalności”, zawiera art. 20–24.

6 Artykuł 20 tej dyrektywy, zatytułowany „Dostęp do umorzenia długów”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby niewypłacalni przedsiębiorcy mieli dostęp do co najmniej jednego rodzaju postępowania, które może prowadzić do całkowitego umorzenia długów zgodnie z niniejszą dyrektywą.

Państwa członkowskie mogą wymagać zaprzestania prowadzenia działalności handlowej, gospodarczej, rzemieślniczej lub zawodowej, której dotyczą długi niewypłacalnego przedsiębiorcy.

2. Państwa członkowskie, w których warunkiem całkowitego umorzenia długów jest częściowa spłata długu przez przedsiębiorcę, zapewniają, aby obowiązek spłaty związany z tym warunkiem był uzależniony od indywidualnej sytuacji przedsiębiorcy, a w szczególności aby był proporcjonalny do podlegającego zajęciu lub pozostającego do dyspozycji dochodu i majątku przedsiębiorcy w okresie wymaganym dla uzyskania umorzenia długów oraz uwzględniał słuszne interesy wierzycieli.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorcy, których długi zostały umorzone, mogli korzystać z krajowych ram zapewniających wsparcie dla przedsiębiorstw skierowane do przedsiębiorców, w tym dostępu do stosownych i aktualnych informacji dotyczących tych ram".

7 Artykuł 23 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości, zatytułowany „Odstępstwa", ma następujące brzmienie:

„1. Na zasadzie odstępstwa od art. 20–22 państwa członkowskie utrzymują lub wprowadzają przepisy odmawiające dostępu do umorzenia długów lub ograniczające taki dostęp, lub cofające dostęp do umorzenia długów lub przewidujące dłuższe okresy na potrzeby uzyskania całkowitego umorzenia długów lub dłuższe okresy zakazu prowadzenia działalności, w przypadku gdy, według prawa krajowego, niewypłacalny przedsiębiorca działał względem wierzycieli lub innych zainteresowanych podmiotów nieuczciwie lub w złej wierze w momencie zaciągania długów, podczas trwania postępowania upadłościowego lub podczas spłacania długów, bez uszczerbku dla przepisów krajowych dotyczących ciężaru dowodu.

2. Na zasadzie odstępstwa od art. 20–22 państwa członkowskie mogą utrzymać lub wprowadzić przepisy odmawiające dostępu lub ograniczające dostęp, lub cofające dostęp do umorzenia długów, lub przewidujące dłuższe okresy na potrzeby uzyskania całkowitego umorzenia długów lub dłuższe okresy zakazu prowadzenia działalności, w przypadku gdy zachodzą pewne ściśle określone okoliczności i gdy takie odstępstwa są należycie uzasadnione, na przykład w przypadku:

a) gdy niewypłacalny przedsiębiorca istotnie naruszył obowiązki wynikające z planu spłaty wierzycieli lub jakikolwiek inny obowiązek prawny mający na celu zabezpieczenie interesów wierzycieli, w tym obowiązek dotyczący zapewnienia wierzycielom maksymalnego zwrotu z zaangażowanych środków;

b) gdy niewypłacalny przedsiębiorca nie wywiązuje się z obowiązków w zakresie informacji lub współpracy wynikających z prawa Unii i prawa krajowego;

c) stanowiących nadużycie wniosków o umorzenie długów;

d) gdy jest kolejny wniosek o umorzenie długów w określonym okresie po przyznaniu danemu niewypłacalnemu przedsiębiorcy całkowitego umorzenia długów lub po odmowie całkowitego umorzenia długów temu przedsiębiorcy z powodu poważnego naruszenia obowiązków w zakresie informacji lub współpracy;

e) gdy koszt postępowania prowadzącego do umorzenia długów nie został pokryty; lub

f) gdy odstępstwo jest niezbędne w celu zagwarantowania równowagi między prawami dłużnika a prawami jednego lub większej liczby wierzycieli.

[…]

4. Państwa członkowskie mogą wyłączyć szczególne kategorie długów z umorzenia długów lub ograniczyć dostęp do umorzenia długów, lub ustanowić dłuższy okres wymagany dla uzyskania umorzenia długów, w przypadku gdy takie wyłączenia, ograniczenia lub dłuższe okresy są należycie uzasadnione, na przykład kategorie długów takie jak:

a) długi zabezpieczone;

b) długi, które wynikają z sankcji karnych lub w związku z nimi;

c) długi, które wynikają z odpowiedzialności deliktowej;

d) długi w zakresie zobowiązań alimentacyjnych wynikających z więzi rodzinnych, z pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa;

e) długi powstałe po złożeniu wniosku o wszczęcie postępowania prowadzącego do umorzenia długów lub po wszczęciu takiego postępowania; oraz

f) długi, które wynikają z obowiązku pokrycia kosztu postępowania prowadzącego do umorzenia długów.

[…]".

Prawo hiszpańskie

TRLC

8 Prawem mającym zastosowanie ratione temporis do sporów w postępowaniu głównym jest Real Decreto Legislativo 1/2020 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal (królewski dekret ustawodawczy 1/2020 w sprawie zatwierdzenia tekstu jednolitego ustawy – prawo upadłościowe) z dnia 5 maja 2020 r. (BOE nr 127 z dnia 7 maja 2020 r., s. 31518), zmieniony poprzez Ley 16/2022 de reforma del texto refundido de la Ley Concursal, aprobado por el Real Decreto Legislativo 1/2020, para la transposición de la Directiva (UE) 2019/1023 [ustawę 16/2022 w sprawie zmiany tekstu jednolitego ustawy – prawo upadłościowe, zatwierdzonej przez królewski dekret ustawodawczy 1/2020 w celu transpozycji dyrektywy (UE) 2019/1023] z dnia 5 września 2022 r. (BOE nr 214 z dnia 6 września 2022 r., s. 123682), (zwany dalej „TRLC").

9 Zgodnie z preambułą do ustawy 16/2022:

„[…]

[…] Gdy niewypłacalny dłużnik jest osobą fizyczną, postępowanie upadłościowe ma na celu wskazanie dłużników będących w dobrej wierze i zaproponowanie im częściowego umorzenia ich długów, tak by pozwolić im skorzystać z drugiej szansy i zapobiec ich przejściu do szarej strefy lub marginalizacji.

[…]

Dyrektywa [o restrukturyzacji i upadłości] zobowiązuje wszystkie państwa członkowskie do ustanowienia mechanizmu drugiej szansy, aby zniechęcić dłużników od przenoszenia się do innych państw, które przewidują już tego rodzaju mechanizmy, i unikania kosztów, jakie oznaczałoby to zarówno dla dłużnika, jak i jego wierzycieli. Równoległe ujednolicenie tej kwestii uznaje się za kluczowe dla funkcjonowania jednolitego rynku europejskiego.

Jedną z najbardziej radykalnych zmian wprowadzonych nową ustawą jest to, że zamiast uzależnienia umorzenia od spłaty określonego rodzaju długów (jak stanowił art. 487 ust. 2 tekstu jednolitego ustawy o upadłości) wprowadza się system zasłużonego umorzenia, w ramach którego każdy dłużnik, niezależnie od tego, czy jest przedsiębiorcą, czy nie, jeżeli spełnia wymóg dobrej wiary, na którym opiera się ta instytucja, może uzyskać dostęp do umorzenia wszystkich swoich długów oprócz tych, których umorzenie, w drodze wyjątku oraz z uwagi na ich szczególny charakter, nie jest prawnie dopuszczalne. Utrzymana została możliwość, przyjęta przez hiszpańskiego ustawodawcę już w 2015 r., przyznania umorzenia dłużnikom będącym osobami fizycznymi pozostającymi w dobrej wierze, niezależnie od tego, czy są przedsiębiorcami, czy też nie.

[…]

Dobra wiara dłużnika pozostaje podstawowym warunkiem umorzenia. Zgodnie z zaleceniami organizacji międzynarodowych wprowadza się normatywne określenie dobrej wiary poprzez odniesienie do pewnych obiektywnych zachowań wyszczególnionych w wyczerpujący sposób (katalog zamknięty) bez odwoływania się do modeli zachowania niejednoznacznych lub nie dość skonkretyzowanych albo zachowań, których dowiedzenie obciążyłoby dłużnika ciężarem dowodu niemożliwego. […]

[…]

Umorzenie obejmuje wszystkie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym oraz wierzytelności względem masy upadłości. W niektórych przypadkach uzasadnieniem wyjątków jest szczególne znaczenie zaspokojenia długu w sprawiedliwym i solidarnym społeczeństwie opartym na praworządności (dotyczy to długów alimentacyjnych, długów związanych z wierzytelnościami publicznoprawnymi, długów wynikających z przestępstwa lub z odpowiedzialności deliktowej). Tym samym umorzenie wierzytelności publicznoprawnych podlega pewnym ograniczeniom i może mieć miejsce jedynie przy pierwszym umorzeniu długów, nie zaś przy kolejnych umorzeniach. W innych przypadkach wyjątek jest uzasadniony synergią lub negatywnymi efektami zewnętrznymi, które mogą wynikać z umorzenia niektórych rodzajów długów: umorzenie długów wynikających z obowiązku pokrycia kosztów postępowania otwierającego drogę do umorzenia długów mogłoby zniechęcić niektóre osoby trzecie do współpracy w tym celu z dłużnikiem (np. adwokatami), co uniemożliwiłoby upadłemu dostęp do jego akt. Podobnie umorzenie długów z zabezpieczeniem rzeczowym podważyłoby w sposób bezpodstawny jeden z fundamentów dostępu do kredytów, a tym samym prawidłowe funkcjonowanie nowoczesnych gospodarek, to jest uchronienie wierzyciela korzystającego z trwałego zabezpieczenia rzeczowego przed zmianami wynikającymi z niewypłacalności lub niewykonania zobowiązania przez dłużnika. Wreszcie, w drodze wyjątku, sąd może orzec o całkowitym lub częściowym nieumorzeniu niektórych długów, jeżeli jest to konieczne dla uniknięcia niewypłacalności wierzyciela.

[…]”.

10 Artykuł 486 TRLC stanowi:

„Dłużnik będący osobą fizyczną, niezależnie od tego, czy jest przedsiębiorcą, czy nie, o ile jest dłużnikiem w dobrej wierze, może wnioskować o umorzenie niespłaconych długów na zasadach i po spełnieniu warunków określonych w niniejszej ustawie:

1) zobowiązując się do wykonania planu spłaty, bez uprzedniej likwidacji masy aktywów, zgodnie z zasadami dotyczącymi umorzenia długów określonymi w sekcji 3 podsekcja 1 poniżej; albo

2) w drodze likwidacji masy aktywów, przy czym w takim przypadku umorzenie długów będzie podlegało zasadom określonym w sekcji 3 podsekcja 2 poniżej, jeżeli przyczyną umorzenia postępowania upadłościowego jest zakończenie etapu likwidacji masy aktywów lub jeżeli masa aktywów nie wystarcza na zaspokojenie wierzytelności w stosunku do niej”.

11 Artykuł 487 TRLC ma następujące brzmienie:

„1. Dłużnik znajdujący się w jednej z następujących sytuacji nie może uzyskać umorzenia niezapłaconych długów:

1) Jeżeli w okresie dziesięciu lat poprzedzających złożenie wniosku o przekazanie został skazany prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności, nawet jeśli została ona zawieszona lub zastąpiona, za przestępstwa przeciwko mieniu i porządkowi społeczno-gospodarczemu, za fałszowanie dokumentów, przeciwko skarbowi państwa i zabezpieczeniu społecznemu lub prawom pracowniczym, pod warunkiem że górna granica kary za przestępstwo wynosi co najmniej trzy lata, chyba że w dniu złożenia wniosku o przekazanie odpowiedzialność karna wygasła, a zobowiązania pieniężne wynikające z przestępstwa zostały zapłacone.

2) W przypadku gdy w okresie dziesięciu lat poprzedzających złożenie wniosku o umorzenie został on ukarany ostateczną decyzją administracyjną za bardzo poważne wykroczenie podatkowe, naruszenie systemu zabezpieczenia społecznego lub porządku społecznego, lub gdy w tym samym okresie zostało wydane ostateczne orzeczenie o rozszerzeniu na niego odpowiedzialności, chyba że w dniu złożenia wniosku o umorzenie spłacił on wszystkie długi, za które ponosi odpowiedzialność.

   W przypadku poważnych wykroczeń dłużnicy, którzy zostali ukarani za kwotę przekraczającą 50 % kwoty kwalifikującej się do umorzenia przez [AEAT], o której mowa w art. 489 ust. 1 pkt 5, mogą uzyskać umorzenie tylko wtedy, gdy w dniu złożenia wniosku o umorzenie spłacili całość długów, za które ponoszą odpowiedzialność.

3) W przypadku uznania upadłości za oszukańczą. Jeżeli jednak orzeczono o tym, iż upadłość ma oszukańczy charakter wyłącznie z powodu niewykonania przez dłużnika obowiązku złożenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości, sąd może wziąć pod uwagę okoliczności, w których doszło do opóźnienia.

4) Jeżeli w okresie dziesięciu lat poprzedzających złożenie wniosku o umorzenie osoba ta została uznana za osobę zainteresowaną w orzeczeniu kwalifikującym upadłość osoby trzeciej jako oszustwo, chyba że w dniu złożenia wniosku o umorzenie spłaciła ona wszystkie długi, za które ponosi odpowiedzialność.

5) Nie wywiązuje się z obowiązków w zakresie współpracy i informacji wobec sądu upadłościowego i syndyka.

6) Jeżeli dostarczył fałszywe lub wprowadzające w błąd informacje lub zachował się w sposób nieostrożny lub niedbały w momencie zaciągania długu lub wywiązania się ze swoich zobowiązań, nawet jeżeli nie zasługiwało to na orzeczenie uznające upadłość za oszukańczą. […]

[…]

2. W przypadkach, o których mowa w pkt 3 i 4 poprzedniego ustępu, jeżeli kwalifikacja nie jest jeszcze ostateczna, sąd zawiesza decyzję o umorzeniu długów do czasu uprawomocnienia się jego kwalifikacji. […]”.

12 Artykuł 489 TRLC przewiduje:

„1. Umorzenie niezaspokojonych zobowiązań rozciąga się na wszystkie niezaspokojone wierzytelności, z wyjątkiem:

[…]

2) długów z tytułu odpowiedzialności cywilnej powstałych w wyniku deliktu;

[…]

5) długów wynikających z wierzytelności publicznoprawnych. Jednakże długi, których odzyskiwanie należy do kompetencji [AEAT], mogą zostać umorzone do maksymalnej wysokości 10 000 EUR na dłużnika; w odniesieniu do pierwszych 5000 EUR długu umorzenie będzie całkowite, a począwszy od tej kwoty umorzenie będzie obejmować 50 % długu do wskazanej kwoty maksymalnej. Podobnie długi o charakterze socjalnym mogą podlegać umorzeniu do tej samej kwoty i na tych samych warunkach. Kwota umorzona, do osiągnięcia wskazanego powyżej progu, stosuje się w kolejności odwrotnej do kolejności pierwszeństwa ustanowionego prawnie w niniejszej ustawie oraz, w ramach każdej z kategorii, w zależności od ich pierwszeństwa w czasie;

6) długów z tytułu grzywien nałożonych na dłużnika w postępowaniu karnym oraz tytułem bardzo poważnych sankcji administracyjnych;

7) należności z tytułu kosztów sądowych i wydatków związanych z rozpatrywaniem wniosku o umorzenie;

[…].

3. Dług wynikający z wierzytelności publicznoprawnej może podlegać umorzeniu do kwoty określonej w ust. 1 pkt 5 zdanie drugie, lecz wyłącznie przy pierwszym umorzeniu, zaś przy kolejnych umorzeniach, które mogłyby zostać udzielone temu samemu dłużnikowi, dług taki nie podlega umorzeniu”.

13 Artykuł 493 TRLC stanowi:

„1. Każdy wierzyciel, którego dotyczy umorzenie długów, ma prawo zwrócić się do sądu ds. upadłości o uchylenie umorzenia długów w następujących przypadkach:

[…]

3) jeżeli w chwili złożenia wniosku toczy się postępowanie karne lub administracyjne przewidziane w art. 487 ust. 1 pkt 1 i 2, a w ciągu trzech lat od umorzenia w przypadku braku lub likwidacji aktywów lub tymczasowego umorzenia w przypadku planu zwrotu, wydano prawomocny wyrok skazujący lub ostateczną decyzję administracyjną.

2. Wniosku o cofnięcie umorzenia nie można złożyć po upływie trzech lat od umorzenia z likwidacją aktywów lub tymczasowego umorzenia w przypadku planu spłaty”.

Ordynacja podatkowa

14 Artykuł 43 ust. 1 lit. b) Ley 58/2003 General Tributaria (ustawy 58/2003 – ordynacja podatkowa) z dnia 17 grudnia 2003 r. (BOE nr 302 z dnia 18 grudnia 2003 r., s. 44987), w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, (zwanej dalej „ordynacją podatkową”) stanowi:

„Następujące osoby lub podmioty ponoszą solidarną odpowiedzialność za zobowiązanie podatkowe:

[…]

b) podmioty zarządzające z mocy prawa lub faktycznie osobami prawnymi, które zaprzestały działalności, w odniesieniu do zobowiązań podatkowych tych osób, które powstały i których wykonanie nie nastąpiło w chwili zaprzestania, o ile nie podjęły niezbędnych środków w celu ich zapłaty lub zawarły umowy lub podjęły środki prowadzące do braku zapłaty”.

15 Artykuł 191 ordynacji podatkowej stanowi:

„1. Wykroczeniem podatkowym jest niezapłacenie w terminie określonym w przepisach regulujących poszczególne podatki całości lub części zobowiązania podatkowego, które powinno wynikać z prawidłowego samoopodatkowania się, chyba że zostanie ono skorygowane zgodnie z art. 27 lub art. 161 ust. 1 lit. b) niniejszej ustawy.

[…]

Wykroczenie podatkowe, o którym mowa w niniejszym artykule, może być nieznaczne, poważne lub bardzo poważne zgodnie z przepisami kolejnych ustępów.

Podstawą sankcji jest kwota, która nie została zawarta w mechanizmie samoopodatkowania w wyniku popełnienia wykroczenia.

[…]

4. Naruszenie jest bardzo poważne w przypadku posłużenia się oszukańczymi środkami.

Wykroczenie jest również bardzo poważne, nawet jeśli nie posłużono się żadnymi oszukańczymi środkami w braku wpłaty pobranych zaliczkowo kwot lub kwot, które powinny zostać pobrane zaliczkowo, lub [w braku wpłaty] zaliczek, pod warunkiem, że dokonano pobrania zaliczek i ich nie wpłacono, o ile pobrane i niezapłacone zaliczki oraz pobrane zaliczkowo i niezapłacone kwoty stanowią ponad 50 % podstawy wymiaru kary.

[…]".

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

Sprawa C-289/23, Corván

16 W dniu 7 lipca 2022 r. A złożył wniosek o wszczęcie wobec niego postępowania upadłościowego i zgłosił dług w wysokości 537 787,69 EUR. W dniu 26 lipca 2022 r., po ogłoszeniu upadłości tego dłużnika sąd odsyłający umorzył postępowanie ze względu na brak aktywów, zaś w dniu 28 września 2022 r. dłużnik złożył wniosek o całkowite umorzenie długów. W dniu 19 października 2022 r. sąd ten uwzględnił wniesiony przez AEAT sprzeciw wobec umorzenia długów, ponieważ w grę wchodziły różne zobowiązania publicznoprawne.

17 AEAT podnosi przed sądem odsyłającym, po pierwsze, że ów sprzeciw jest uzasadniony istnieniem przez okres krótszy niż dziesięć lat ostatecznej, opartej na art. 43 ordynacji podatkowej decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej na kwotę 114 408,09 EUR tytułem zobowiązań podatkowych i odsetek należnych od spółki, w której A był członkiem zarządu, co sprawia, że dłużnik ten nie pozostaje w dobrej wierze. Po drugie, organ ten podnosi, że niektóre wierzytelności mają charakter publicznoprawny, a zatem są wyłączone z umorzenia długów.

18 Sąd odsyłający zauważa w szczególności, po pierwsze, że w wyroku nr 381/2019 z dnia 2 lipca 2019 r. (ES:TS:2019:2253) Tribunal Supremo (sąd najwyższy, Hiszpania) orzekł, że przy transpozycji dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości do prawa hiszpańskiego ustawodawca hiszpański wybrał model normatywny „dobrej wiary", w związku z czym zła wiara wynika ze stwierdzenia szeregu okoliczności przewidzianych prawem. Sądy nie są zatem uprawnione do oceny okoliczności, które uniemożliwiają uzyskanie dostępu do umorzenia długów, a ich funkcja ogranicza się do określenia, czy zostały spełnione przewidziane prawem okoliczności. W związku z tym pojęcie „dobrej wiary" nie wiąże się z ogólnym pojęciem przewidzianym w kodeksie cywilnym, lecz z przestrzeganiem określonych warunków. Tymczasem w przepisach obowiązujących bezpośrednio przed tą transpozycją dłużnik był uważany za działającego w dobrej wierze, jeżeli zostały spełnione dwie przesłanki, a mianowicie, po pierwsze, nie doszło do oszukańczej upadłości, a po drugie, nie został on skazany prawomocnym wyrokiem za określone przestępstwa. W konsekwencji paradoksem wspomnianej transpozycji jest to, że wprowadziła ona system dostępu do umorzenia długów bardziej restrykcyjny niż system obowiązujący przed tą transpozycją, co budzi poważne wątpliwości co do jego zgodności z prawem Unii.

19 Ponadto sąd odsyłający uważa, że w niniejszej sprawie transpozycja dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości mogła służyć wprowadzeniu systemu zachęt do spłacania wierzytelności, które byłyby trudne do odzyskania przez administrację publiczną w przypadku upadłości, oraz że system ten nie opiera się na pojęciu „dobrej wiary" dłużnika. Sąd ten zastanawia się, czy taka transpozycja jest zgodna z art. 23 ust. 2 tej dyrektywy, a także ma pewne wątpliwości co do wykładni art. 23 ust. 4 wspomnianej dyrektywy.

20 W tych okolicznościach Juzgado de lo Mercantil no 1 de Alicante (sąd gospodarczy nr 1 w Alicante, Hiszpania) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Wątpliwości dotyczące wykładni art. 23 ust. 2 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości].
   a) Czy art. 23 ust. 2 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości] należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które uniemożliwia dostęp do umorzenia długów w rozumieniu art. 487 ust. 1 pkt 2 [TRLC] w zakresie, w jakim ograniczenie to nie było przewidziane w uregulowaniu poprzedzającym transpozycję [tej] dyrektywy, które uznawało prawo do umorzenia, lecz które zostało następnie jako nowe uregulowanie wprowadzone przez ustawodawcę? A dokładnie, czy ustawodawca krajowy, dokonując transpozycji [wspomnianej] dyrektywy, może ustanowić dalej idące ograniczenia w dostępie do umorzenia niż przewidziane w uregulowaniu wcześniejszym, zwłaszcza gdy ograniczenie to nie odpowiada żadnej z okoliczności przewidzianych w art. 23 ust. 2 [tej] dyrektywy?
   b) W przypadku udzielenia przez Trybunał odpowiedzi przeczącej na pytanie poprzednie, czy art. 23 ust. 2 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości] należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które uniemożliwia dostęp do umorzenia, jeżeli [dłużnik] w okresie dziesięciu lat przed złożeniem wniosku o umorzenie został ukarany ostateczną decyzją administracyjną z tytułu bardzo poważnych naruszeń prawa podatkowego, naruszeń prawa ubezpieczeń społecznych lub porządku społecznego lub jeżeli w tym samym okresie wydano ostateczną decyzję o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, chyba że w dniu złożenia wniosku o umorzenie wywiązał się on w pełni ze swoich zobowiązań (art. 487 ust. 1 pkt 2 TRLC) w zakresie, w jakim przyczyna taka zmieniłaby system kolejności zaspokajania wierzytelności zgłoszonych w postępowaniu upadłościowym?
   c) W przypadku udzielenia przez Trybunał odpowiedzi przeczącej na pytanie poprzednie, czy art. 23 ust. 2 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości] należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które uniemożliwia dostęp do umorzenia, w rozumieniu art. 487 ust. 1 pkt 2 TRLC, jeżeli […] wydano ostateczną decyzję o stwierdzeniu odpowiedzialności, chyba że w dniu złożenia wniosku o umorzenie wywiązał się on w pełni ze swoich zobowiązań w zakresie, w jakim okoliczność ta nie może świadczyć o złej wierze dłużnika? Czy ma w tym zakresie jakiekolwiek znaczenie okoliczność, że w postępowaniu upadłościowym nie stwierdzono winy dłużnika?
   d) W przypadku udzielenia przez Trybunał odpowiedzi przeczącej na pytanie poprzednie, czy art. 23 ust. 2 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości] należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które uniemożliwia dostęp do umorzenia w rozumieniu art. 487 ust. 1 pkt 2 TRLC ze względu na naruszenia popełnione w okresie dziesięciu lat przed złożeniem wniosku o umorzenie lub wydane w tym samym okresie decyzje o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, bez względu na datę zdarzenia skutkującego powstaniem odpowiedzialności oraz ewentualne opóźnienie w wydaniu decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej?
   e) W przypadku udzielenia przez Trybunał odpowiedzi przeczącej na pytania poprzednie, czy art. 23 ust. 2 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości] należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które uniemożliwia dostęp do umorzenia w rozumieniu art. 487 ust. 1 pkt 2 TRLC w zakresie, w jakim ograniczenie to nie zostało należycie uzasadnione przez ustawodawcę krajowego?

2) Wątpliwości związane z wykładnią art. 23 ust. 4 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości].

a) Czy art. 23 ust. 4 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości] należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu takiemu jak przewidziane w art. 487 ust. 1 pkt 2 TRLC, które zawiera przesłanki wykluczające dostęp do umorzenia, które nie zostały wymienione w wykazie zawartym w owym art. 23 ust. 4? A dokładnie, czy wykaz przesłanek zawarty we [wspomnianym] art. 23 ust. 4 należy interpretować w ten sposób, że stanowi on katalog zamknięty, czy też przeciwnie, jest on katalogiem otwartym?
b) W zakresie, w jakim wykaz ten ma charakter katalogu otwartego, a ustawodawca krajowy może wprowadzić kolejne wyjątki, poza wyjątkami przewidzianymi w dyrektywie [o restrukturyzacji i upadłości], czy art. 23 ust. 4 [tej] dyrektywy stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które ustanawia ogólną zasadę wyłączającą umorzenie wierzytelności publicznoprawnych, z wyjątkiem ściśle określonych okoliczności i kwot, niezależnie od charakteru i okoliczności związanych z wierzytelnościami publicznoprawnymi? A dokładnie, czy w niniejszej sprawie ma znaczenie okoliczność, że wcześniejsze uregulowanie, zgodnie z jego wykładnią zawartą w orzecznictwie Tribunal Supremo [sądu najwyższego], zezwalało w pewnym zakresie na umorzenie wierzytelności publicznoprawnych, a przepis transponujący został wykorzystany do ograniczenia zakresu umorzenia?
c) W przypadku udzielenia przez Trybunał odpowiedzi przeczącej na pytanie poprzednie, czy należy uznać, że art. 23 ust. 4 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości] stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak przewidziane w art. 489 ust. 1 pkt 5 TRLC, które ustanawia ogólną zasadę wyłączającą umorzenie wierzytelności publicznoprawnych (z pewnymi wyjątkami, które są przedmiotem kolejnego pytania prejudycjalnego), w zakresie, w jakim traktuje ona wierzycieli publicznych w sposób uprzywilejowany w porównaniu z pozostałymi wierzycielami?
d) W szczególności, oraz w związku z pytaniem poprzednim, czy ma znaczenie okoliczność, że uregulowanie to przewiduje w pewnym zakresie umorzenie wierzytelności publicznoprawnych, lecz jedynie w odniesieniu do określonych wierzytelności i w określonych granicach, które nie wykazują związku z rzeczywistą wysokością zobowiązania?
e) Wreszcie, czy art. 23 ust. 4 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości] należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu takiemu jak zawarte w art. 489 ust. 1 pkt 5 TRLC w zakresie, w jakim [wyłączenie] umorzeni[a] [wierzytelności publicznoprawnych] jest uzasadnione *szczególnym znaczeniem, jakie posiada ono dla sprawiedliwego i solidarnego społeczeństwa, opartego na rządach państwa prawa*, oraz odwołuje się w sposób ogólny do wierzytelności publicznoprawnej bez względu na szczególny charakter danej wierzytelności? A dokładnie, czy ma w tym względzie znaczenie okoliczność, że ogólne uzasadnienie ma zastosowanie zarówno w odniesieniu do wierzytelności wymienionych w wykazie zawartym w art. 23 ust. 4 [tej] dyrektywy, jak i w odniesieniu do okoliczności lub wierzytelności, które nie zostały wymienione w tym wykazie?”.

Sprawa C-305/23, Bacigán

21 S.E.I., osoba fizyczna, która stała się niewypłacalna, wniósł o umorzenie długów w ramach dotyczącego jej postępowania upadłościowego. S.E.I., który uprzednio prowadził działalność gospodarczą na własny rachunek, nie był już przedsiębiorcą w chwili wszczęcia tego postępowania upadłościowego.

22 W ramach wspomnianego postępowania upadłościowego i po całkowitej likwidacji jego majątku, w tym mieszkania, w dniu 18 października 2022 r. S.E.I. złożył wniosek o całkowite umorzenie pozostałych długów wymagalnych na ten dzień. AEAT sprzeciwił się temu wnioskowi ze względu na to, że S.E.I. nie mógł zostać uznany za dłużnika „dobrej wiary", ponieważ w okresie dziesięciu lat poprzedzających złożenie wspomnianego wniosku został on ukarany ostateczną decyzją administracyjną nakładającą na niego grzywnę w wysokości 504,99 EUR za „poważne wykroczenia podatkowe" w rozumieniu art. 191 ordynacji podatkowej, a grzywna ta nie została jeszcze zapłacona w chwili złożenia tego samego wniosku o całkowite umorzenie długów.

23 Sąd odsyłający, do którego wniesiono sprawę, zauważa w pierwszej kolejności, że ustawodawca hiszpański skorzystał z możliwości przewidzianej w art. 1 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości i rozszerzył w TRLC zakres stosowania przewidzianych w tej dyrektywie procedur umożliwiających umorzenie długów w stosunku do niewypłacalnych osób fizycznych, które nie są przedsiębiorcami. W drugiej kolejności sąd odsyłający zastanawia się przede wszystkim nad tym, czy w takim przypadku dyrektywę tę należy interpretować w ten sposób, że zobowiązuje ona ustawodawcę krajowego do ustanowienia systemu mającego zastosowanie do osób fizycznych, który jest zgodny z przepisami art. 20–24 tej dyrektywy. Sąd ten zastanawia się następnie nad tym, czy art. 23 tej dyrektywy, a w szczególności jego ust. 1, można interpretować w ten sposób, że pojęcie zachowania „nieuczciwego lub w złej wierze" obejmuje również niedbałe lub nieostrożne zachowanie dłużnika. Sąd ten ma wreszcie wątpliwości co do prawidłowej wykładni owego art. 23 ust. 2, w szczególności w odniesieniu do wyczerpującego charakteru okoliczności wymienionych we wspomnianym art. 23 ust. 2 lit. a)–f).

24 W tych okolicznościach Juzgado de lo Mercantil no 10 de Barcelona (sąd gospodarczy nr 10 w Barcelonie, Hiszpania) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Jeżeli ustawodawca krajowy zdecyduje się rozszerzyć stosowanie postępowań przewidzianych w celu umarzania zobowiązań zaciągniętych przez niewypłacalnych przedsiębiorców na niewypłacalne osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami, jak przewidziano w art. 1 ust. 4 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości], czy koniecznie musi on dostosować swoje uregulowanie do przepisów zawartych w tytule III [tej] dyrektywy?

W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze:

2) Czy zakres pojęcia nieuczciwego zachowania, o którym mowa w art. 23 dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości] obejmuje niedbałe lub lekkomyślne zachowanie dłużnika będące źródłem powstania zobowiązania?

W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie drugie:

3) Czy przypadki określone w art. 23 ust. 2 lit. a)–f) dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości] stanowią zamknięty wykaz ściśle określonych i uzasadnionych okoliczności, czy też państwa [członkowskie] mogą wprowadzić inne ściśle określone i uzasadnione okoliczności?

W przypadku udzielenia na pytanie trzecie odpowiedzi, że państwa [członkowskie] mogą wprowadzić inne ściśle określone i uzasadnione okoliczności, niż [wskazane] w art. 23 ust. 2 lit. a)–f) dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości]:

4) Czy nowe ściśle określone okoliczności wprowadzone przez państwo [członkowskie] powinny być w każdym przypadku uzasadnione nieuczciwym zachowaniem lub działaniem w złej wierze?

W przypadku udzielenia na pytania [trzecie i czwarte] odpowiedzi, że państwa [członkowskie] nie mogą wprowadzać okoliczności innych, niż wskazane w art. 23 ust. 2 lit. a)–f) dyrektywy [o restrukturyzacji i upadłości], bądź, jeżeli wprowadzają inne zachowania odmienne i ściśle określone, musi to być uzasadnione nieuczciwym zachowaniem lub działaniem dłużnika w złej wierze?

5) Czy wykładnia zgodna z art. 23 dyrektywy wyklucza stosowanie uregulowania takiego jak art. 487 ust. 1 pkt 2 [TRLC], jeżeli stwierdzono, że bardzo poważne naruszenie przepisów prawa podatkowego jest wynikiem zachowania dłużnika, które nie jest ani nieuczciwe, ani nie jest działaniem w złej wierze?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego lit. a) w sprawie C-289/23 i pytania trzeciego w sprawie C-305/23

25 Poprzez pytanie pierwsze lit. a) w sprawie C-289/23 i pytanie trzecie w sprawie C-305/23 sądy odsyłające zmierzają zasadniczo do ustalenia, czy art. 23 ust. 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że zawarty w nim wykaz okoliczności ma charakter wyczerpujący, a jeżeli nie, to czy państwa członkowskie w ramach transpozycji tej dyrektywy do ich prawa krajowego mają uprawnienie do przyjęcia przepisów, które w większym stopniu ograniczają dostęp do prawa do umorzenia długów niż prawo przewidziane we wcześniejszych przepisach krajowych poprzez odmowę lub ograniczenie dostępu do umorzenia długów, cofnięcie umorzenia lub ustanowienie dłuższych okresów na potrzeby uzyskania całkowitego umorzenia długów lub dłuższych okresów zakazu prowadzenia działalności w okolicznościach innych niż te, o których mowa w art. 23 ust. 2.

26 Jeżeli chodzi w pierwszej kolejności o to, czy wykaz zawarty w art. 23 ust. 2 wspomnianej dyrektywy ma charakter wyczerpujący, należy stwierdzić, że wykaz ten został wprowadzony terminem „na przykład” i że w innych wersjach językowych tego przepisu posłużono się terminami o tym samym znaczeniu. Z brzmienia tego przepisu wynika zatem, że poszczególne okoliczności zostały w nim wymienione nie wyczerpująco, lecz tytułem przykładu.

27 Ta dosłowna wykładnia art. 23 ust. 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości znajduje potwierdzenie w motywie 80 tej dyrektywy, który stanowi, że prawodawca Unii uznał, iż „[n]ie należy uniemożliwiać państwom członkowskim wprowadzenia dodatkowych odstępstw w ściśle określonych okolicznościach i gdy ma to należyte uzasadnienie”.

28 Wynika z tego, że ów art. 23 ust. 2 należy interpretować w ten sposób, że zawarty w nim wykaz okoliczności nie ma charakteru wyczerpującego i że państwa członkowskie dysponują zakresem uznania pozwalającym im na przyjęcie przepisów odmawiających lub ograniczających dostęp do

umorzenia długów, wycofujących skorzystanie z umorzenia lub przewidujących dłuższe okresy na potrzeby uzyskania całkowitego umorzenia długów lub dłuższe okresy zakazu prowadzenia działalności w okolicznościach innych niż wymienione w tym przepisie, pod warunkiem że – jak wynika z brzmienia tego przepisu – okoliczności te są ściśle określone i że takie odstępstwa są należycie uzasadnione.

29 Jeżeli chodzi w drugiej kolejności o to, czy państwa członkowskie mogą przy okazji transpozycji dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości do swojego prawa krajowego wprowadzić odstępstwo od umorzenia długów, które nie zostało przewidziane w przepisach krajowych poprzedzających tę transpozycję, tak aby ograniczyć jeszcze bardziej dostęp do prawa do umorzenia długów, należy stwierdzić, że ani ta dyrektywa, ani prace przygotowawcze do jej przyjęcia nie zawierają elementów pozwalających uznać, że prawodawca Unii zamierzał ograniczyć zakres uznania, jakim dysponują w tym względzie państwa członkowskie, uniemożliwiając im wprowadzenie takich odstępstw przez ich prawo krajowe.

30 Przeciwnie, przewidując w art. 23 ust. 2 wspomnianej dyrektywy, że państwa członkowskie mogą, pod pewnymi warunkami, „utrzymać lub wprowadzić" przepisy odmawiające dostępu lub ograniczające dostęp, lub cofające dostęp do umorzenia długów, lub przewidujące dłuższe okresy na potrzeby uzyskania całkowitego umorzenia długów lub dłuższe okresy zakazu prowadzenia działalności, prawodawca Unii wyraźnie przyznał państwom członkowskim możliwość przyjęcia, jeżeli warunki te są spełnione, takich przepisów, które wcześniej nie istniały.

31 Jeżeli chodzi o wspomniane warunki, to art. 23 ust. 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości wyraźnie uzależnia korzystanie z uprawnienia przyznanego w ten sposób państwom członkowskim w art. 23 ust. 2 od warunków, aby przyjmowane przez nie odstępstwa dotyczyły „pewnych ściśle określonych okoliczności" oraz aby były one „należycie uzasadnione". Wynika z tego, że gdy prawodawca krajowy ustanawia przepisy, które przewidują takie odstępstwa, powody zastosowania tych odstępstw powinny wynikać z prawa krajowego lub z postępowania, które doprowadziło do ich zastosowania, i powody te powinny służyć uzasadnionemu interesowi publicznemu [zob. podobnie wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 42].

32 W tym względzie zarówno motyw 78 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości, który odnosi się do odstępstw „należycie uzasadnionych względami określonymi w prawie krajowym", jak i motyw 81 tej dyrektywy, który odnosi się do powodu „należycie uzasadnion[ego] […] zgodnie z prawem krajowym", pozwalają przyjąć, że prawodawca Unii uznał, że wystarczające jest przestrzeganie zasad przewidzianych w tym celu w poszczególnych przepisach krajowych.

33 Z uwagi na powyższe rozważania na pytanie pierwsze lit. a) w sprawie C-289/23 oraz na pytanie trzecie w sprawie C-305/23 trzeba odpowiedzieć, że art. 23 ust. 2 dyrektywy w sprawie restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że zawarty w nim wykaz okoliczności nie ma charakteru wyczerpującego i że państwa członkowskie w ramach transpozycji tej dyrektywy do ich prawa krajowego mają uprawnienie do przyjęcia przepisów, które w większym stopniu ograniczają dostęp do prawa do umorzenia długów, niż we wcześniejszych przepisach krajowych, poprzez odmowę lub ograniczenie dostępu do umorzenia długów, cofnięcie dostępu do umorzenia długów lub przewidzenie dłuższych okresów na potrzeby uzyskania całkowitego umorzenia długów lub dłuższych okresów zakazu prowadzenia działalności w okolicznościach innych niż wymienione w owym art. 23 ust. 2, pod warunkiem że okoliczności te są ściśle określone i że odstępstwa te są należycie uzasadnione.

W przedmiocie pytania pierwszego lit. b), c) i d) w sprawie C-289/23 oraz pytań drugiego i czwartego w sprawie C-305/23

34 Poprzez pytanie pierwsze lit. b), c) i d) w sprawie C-289/23 oraz pytania drugie i czwarte w sprawie C-305/23, które należy rozpatrzyć łącznie, sądy odsyłające zmierzają zasadniczo do ustalenia, czy art. 23 ust. 1 i 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które w ramach transpozycji tej dyrektywy: zmienia kolejność klasyfikacji wierzytelności z tytułu niewypłacalności mającą zastosowanie przed przyjęciem tych przepisów w ten sposób, że nakazuje ona dłużnikowi spłatę nieuprzywilejowanych wierzytelności publicznoprawnych w wyniku postępowania upadłościowego, aby mógł on skorzystać z umorzenia długów; wyklucza możliwość umorzenia długów w okolicznościach, w których dłużnik dopuścił się niedbalstwa lub nieostrożności, nie działając jednak w sposób nieuczciwy lub w złej wierze oraz wyklucza taki dostęp, jeżeli w okresie dziesięciu lat poprzedzających złożenie wniosku o umorzenie dłużnik został ukarany ostateczną decyzją administracyjną za bardzo poważne wykroczenie w dziedzinie prawa podatkowego, systemu zabezpieczenia społecznego lub porządku społecznego, lub gdy ostatecznym orzeczeniem rozszerzono na niego odpowiedzialność, chyba że dłużnik ten w dniu złożenia tego wniosku spłacił w całości swoje zobowiązania z tytułu podatków i zabezpieczeń społecznych.

35 Odnosząc się w pierwszej kolejności do kwestii, czy art. 23 ust. 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które w ramach transpozycji tej dyrektywy zmieniają kolejność klasyfikacji wierzytelności w postępowaniu upadłościowym mającą zastosowanie przed przyjęciem tych przepisów w ten sposób, że nakładają one obowiązek spłaty wierzytelności publicznoprawnych nieuprzywilejowanych, aby można było skorzystać z umorzenia długów, należy zauważyć, po pierwsze, że postępowanie upadłościowe i postępowanie w sprawie umorzenia długów stanowią dwa odrębne postępowania realizujące własne cele. Uzależnienie umorzenia długów od spełnienia warunku spłaty wierzytelności publicznoprawnych nie wpływa na zakwalifikowanie tych wierzytelności jako „uprzywilejowanych", „zwykłych" lub „podporządkowanych" w następstwie ogłoszenia upadłości. W konsekwencji nie wydaje się, aby obowiązek spłaty nieuprzywilejowanych wierzytelności publicznoprawnych, aby móc skorzystać z umorzenia długów, pociągał za sobą zmianę kolejności klasyfikacji wierzytelności w następstwie postępowania upadłościowego.

36 Po drugie, jak wynika z pkt 33 niniejszego wyroku, wyliczenie zawarte w tym przepisie nie ma charakteru wyczerpującego, a państwa członkowskie mogą w ramach transpozycji tej dyrektywy do swojego prawa krajowego przyjąć przepisy odmawiające dostępu lub ograniczające dostęp, lub cofające dostęp do umorzenia długów, lub przewidujące dłuższe okresy na potrzeby uzyskania całkowitego umorzenia długów lub dłuższe okresy zakazu prowadzenia działalności w ściśle określonych okolicznościach innych niż wymienione we wspomnianym przepisie, nawet jeśli przepisy te ograniczałyby dostęp do prawa do umorzenia długów w większym stopniu niż wcześniejsze przepisy krajowe. Przy wykonywaniu tego uprawnienia państwo członkowskie może nakazać spłatę nieuprzywilejowanych wierzytelności publicznoprawnych w wyniku postępowania upadłościowego, aby można było skorzystać z umorzenia długów.

37 Jednakże prawodawca Unii wyraźnie uzależnił korzystanie z tego uprawnienia od warunków, aby odstępstwa, o których mowa w tym przepisie, odnosiły się do „pewnych ściśle określonych okoliczności" i były „należycie uzasadnione". Wynika z tego, że gdy prawodawca krajowy ustanawia przepisy, które przewidują takie odstępstwa, powody zastosowania tych odstępstw powinny wynikać z prawa krajowego lub z postępowania, które doprowadziło do ich

zastosowania, i powody te powinny służyć uzasadnionemu interesowi publicznemu (zob. analogicznie wyrok z dnia 8 maja 2024 r., Instituto da Segurança Social i in., C-20/23, EU:C:2024:389, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

38 Nałożenie w niniejszym przypadku obowiązku spłaty nieuprzywilejowanych wierzytelności publicznoprawnych, aby można było skorzystać z umorzenia długów, dotyczy ściśle określonych okoliczności. Ponadto fakt, że obowiązek ten pozwala na uzyskanie spłaty wierzytelności, które w przypadku ogłoszenia niewypłacalności byłyby trudne do odzyskania przez administrację publiczną, nie stoi na przeszkodzie temu, aby to odstępstwo od umorzenia długów mogło być należycie uzasadnione. Wymagając spłaty tych nieuprzywilejowanych wierzytelności publicznoprawnych, prawodawca może bowiem realizować uzasadniony interes publiczny, co powinien jednak zweryfikować sąd odsyłający.

39 Wynika z tego, że art. 23 ust. 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które w ramach transpozycji tej dyrektywy nakładają obowiązek spłaty nieuprzywilejowanych wierzytelności publicznoprawnych w następstwie postępowania upadłościowego, aby można było skorzystać z umorzenia długów, pod warunkiem że obowiązek ten jest należycie uzasadniony.

40 W drugiej kolejności, jeżeli chodzi o to, czy art. 23 ust. 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, które wykluczają dostęp do umorzenia długów w okolicznościach, w których dłużnik zachował się w sposób niedbały lub nieostrożny, nie działając jednak nieuczciwie lub w złej wierze, należy stwierdzić, że o ile prawdą jest, iż art. 23 ust. 1 tej dyrektywy wyraźnie dotyczy niewypłacalnych przedsiębiorców, którzy działali „nieuczciwie lub w złej wierze”, o tyle w ust. 2 tego artykułu brakuje takiej wzmianki.

41 W rzeczywistości bowiem wspomniany art. 23 ust. 2 ogranicza się do przewidzenia, iż państwa członkowskie mogą utrzymać lub wprowadzić przepisy odmawiające dostępu lub ograniczające dostęp, lub cofające dostęp do umorzenia długów, lub przewidujące dłuższe okresy na potrzeby uzyskania całkowitego umorzenia długów lub dłuższe okresy zakazu prowadzenia działalności, „w przypadku gdy zachodzą pewne ściśle określone okoliczności i gdy takie odstępstwa są należycie uzasadnione”, bez wymagania dodatkowo stwierdzenia działania „nieuczciwego” lub „w złej wierze” ze strony odnośnych przedsiębiorców.

42 Ponadto okoliczności wymienione tytułem przykładu w art. 23 ust. 2, w których można przewidzieć odstępstwa od umorzenia długów, nie charakteryzują się „nieuczciwym” zachowaniem lub „złą wiarą” zainteresowanych przedsiębiorców.

43 Należy dodać, że okoliczności te odpowiadają zasadniczo okolicznościom przywołanym w motywach 79 i 80 dyrektywy w sprawie restrukturyzacji i upadłości oraz że z motywów tych nie wynika również, by prawodawca Unii chciał ograniczyć „ściśle określone okoliczności”, o których mowa w art. 23 ust. 2 tej dyrektywy, do przypadków, w których zainteresowani przedsiębiorcy działali nieuczciwie lub w złej wierze.

44 Wynika z tego, że ów art. 23 ust. 2 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym wykluczającym dostęp do umorzenia długów w ściśle określonych okolicznościach, w których dłużnik nie działał nieuczciwie lub w złej wierze.

45 W trzeciej i ostatniej kolejności, w odniesieniu do kwestii, czy wspomniany art. 23 ust. 2 stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które wyklucza dostęp do umorzenia długów, jeżeli w okresie dziesięciu lat poprzedzających złożenie wniosku o umorzenie dłużnik został ukarany ostateczną decyzją administracyjną za bardzo poważne naruszenie prawa podatkowego, naruszenie systemu zabezpieczenia społecznego lub porządku społecznego, lub gdy wydano ostateczne orzeczenie o stwierdzeniu jego odpowiedzialności, chyba że dłużnik ten, w dniu złożenia tego wniosku w całości zapłacił swoje zobowiązania z tytułu podatków i zabezpieczeń społecznych, należy przypomnieć, że jak wynika z pkt 28–33 niniejszego wyroku, przepis ten przyznaje państwom członkowskim zakres uznania, przewidując wyraźnie, że mogą one utrzymać lub wprowadzić przepisy „odmawiające dostępu lub ograniczające dostęp, lub cofające dostęp do umorzenia długów, lub przewidujące dłuższe okresy na potrzeby uzyskania całkowitego umorzenia długów lub dłuższe okresy zakazu prowadzenia działalności, w przypadku gdy zachodzą pewne ściśle określone okoliczności i gdy takie odstępstwa są należycie uzasadnione”. Ponadto, jak wynika z pkt 29 niniejszego wyroku, ani dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości, ani prace przygotowawcze do jej przyjęcia nie zawierają elementów pozwalających na uznanie, że prawodawca Unii miał zamiar ograniczyć ów zakres uznania.

46 W związku z tym, jak wynika z pkt 31 i 37 niniejszego wyroku, gdy prawodawca krajowy ustanawia takie odstępstwa, powody zastosowania tych odstępstw powinny wynikać z prawa krajowego lub z postępowania, które doprowadziło do ich zastosowania, a powody te powinny służyć uzasadnionemu interesowi publicznemu.

47 Tym samym art. 23 ust. 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości nie stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, które wyłączają możliwość umorzenia długów w pewnych ściśle określonych okolicznościach, przykładowo, gdy w okresie dziesięciu lat poprzedzających złożenie wniosku o umorzenie dłużnik został ukarany ostateczną decyzją administracyjną za bardzo poważne naruszenie prawa podatkowego, naruszenie systemu zabezpieczenia społecznego lub porządku społecznego lub wydano wobec niego ostateczne orzeczenie o rozszerzeniu na niego odpowiedzialności, chyba że ów dłużnik w dniu złożenia tego wniosku spłacił w całości swoje zobowiązania z tytułu podatków i zabezpieczeń społecznych, o ile z prawa krajowego wynika, że wyłączenie to jest uzasadnione realizacją uzasadnionego interesu publicznego, czego ocena należy do sądu odsyłającego. Prawo krajowe powinno zatem umożliwiać zidentyfikowanie uzasadnionego względu interesu publicznego, który uzasadnia we wspomnianych ściśle określonych okolicznościach wykluczenie umorzenia długów.

48 W niniejszym przypadku, jak wynika z pkt 9 niniejszego wyroku, prawodawca hiszpański w preambule ustawy 16/2022, która ma na celu zapewnienie transpozycji dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości do prawa hiszpańskiego, przedstawił powody, które skłoniły go do przewidzenia odstępstw od umorzenia długów. Prawodawca ów wskazał tam w szczególności, że dłużnik, który spełnia wymóg dobrej wiary, może mieć dostęp do umorzenia wszystkich długów, z wyjątkiem długów, które wyjątkowo i ze względu na ich szczególny charakter uznaje się za niemogące zgodnie z prawem stanowić przedmiotu umorzenia. Wyjątki te opierają się w szczególności na szczególnym znaczeniu zaspokojenia niektórych wierzytelności dla sprawiedliwego i solidarnego społeczeństwa opartego na państwie prawa. Wśród tych wierzytelności znajdują się wierzytelności publicznoprawne. Tym samym umorzenie tych ostatnich wierzytelności podlega pewnym ograniczeniom i może mieć miejsce jedynie przy pierwszym umorzeniu długów, nie zaś przy kolejnych umorzeniach.

49 Do sądu odsyłającego należy dokonanie oceny, po pierwsze, czy względy te stanowią uzasadnione względy interesu publicznego, a po drugie, czy z przepisów krajowych wynika, że względy te uzasadniały wyłączenie umorzenia długów w ściśle określonych okolicznościach, takich jak wymienione w art. 487 ust. 1 pkt 2 TRLC.

50 Jeżeli chodzi o tę ocenę, to należy przypomnieć, że państwa członkowskie są zobowiązane wykonywać swoje kompetencje, przestrzegając prawa Unii i jego ogólnych zasad, a w konsekwencji, przestrzegając zasady proporcjonalności. Wynika z tego, że sporny przepis krajowy nie powinien wykraczać poza to, co jest odpowiednie i konieczne do realizacji uzasadnionych celów, którym ma służyć ten przepis (zob. podobnie wyrok z dnia 24 lutego 2022 r., Agenzia delle dogane e dei monopoli i Ministero dell'Economia e delle Finanze, C-452/20, EU:C:2022:111, pkt 36, 37 i przytoczone tam orzecznictwo). Przepis ten nie może mieć również wpływu na zobowiązanie państw członkowskich, o którym mowa w art. 20 ust. 1 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości, do zapewnienia, aby niewypłacalni przedsiębiorcy mieli dostęp do co najmniej jednego postępowania, które może prowadzić do całkowitego umorzenia długów.

51 Tym samym w zakresie, w jakim sąd odsyłający uważa, że wyłączenie umorzenia długów w okolicznościach takich, jak określone w art. 487 ust. 1 pkt 2 TRLC, zostało uzasadnione przez ustawodawcę krajowego względem uzasadnionego interesu publicznego, do niego należy ocena w świetle tej zasady, czy interes ten uzasadnia w szczególności to, że wymóg ten ma zastosowanie do tych długów w okresie dziesięciu lat poprzedzających złożenie wniosku o umorzenie i że nie można uwzględnić ewentualnego opóźnienia w wydaniu orzeczenia o stwierdzeniu jego odpowiedzialności.

52 Z uwagi na powyższe rozważania na pytanie pierwsze lit. b), c) i d) w sprawie C-289/23 oraz na pytania drugie i czwarte w sprawie C-305/23 trzeba odpowiedzieć, że art. 23 ust. 1 i 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które w ramach transpozycji tej dyrektywy nakazuje spłatę nieuprzywilejowanych wierzytelności publicznoprawnych w następstwie postępowania upadłościowego, aby można było skorzystać z umorzenia długów, wyklucza dostęp do umorzenia długów w okolicznościach, w których dłużnik zachował się w sposób niedbały lub nieostrożny, nie działając jednak nieuczciwie lub w złej wierze, i wyklucza taki dostęp, jeżeli w okresie dziesięciu lat poprzedzających złożenie wniosku o umorzenie dłużnik został ukarany ostateczną decyzją administracyjną za bardzo poważne naruszenie prawa podatkowego lub naruszenie systemu zabezpieczenia społecznego lub porządku społecznego, lub jeżeli ostatecznym orzeczeniem rozszerzono na niego odpowiedzialność, chyba że ów dłużnik w dniu złożenia wniosku spłacił w całości swoje zobowiązania z tytułu podatków i zabezpieczeń społecznych, pod warunkiem że takie odstępstwa są należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego.

W przedmiocie pytania pierwszego lit. e) w sprawie C-289/23

53 Poprzez pytanie pierwsze lit. e) w sprawie C-289/23 sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy art. 23 ust. 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które wyłączają możliwość umorzenia długów w konkretnym przypadku, przy czym wyłączenie to nie zostało należycie uzasadnione przez prawodawcę krajowego.

54 W tym względzie, jak wynika z pkt 46 niniejszego wyroku, prawodawca Unii wyraźnie uzależnił wykonywanie uprawnienia przyznanego państwom członkowskim w tym przepisie od warunku, by odstępstwa przyjęte na jego podstawie były „należycie uzasadnione".

55 Z dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości wynika, że uzasadnienie, jakie powinno przedstawić państwo członkowskie na poparcie odstępstwa, takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, powinno wynikać albo z postępowania, które doprowadziło do przyjęcia tego odstępstwa, albo z prawa krajowego. I tak, jeżeli chodzi o pierwszą hipotezę, to jeżeli na mocy prawa krajowego prace przygotowawcze, preambuła i uzasadnienia aktów ustawodawczych lub wykonawczych stanowią ich integralną część lub są istotne dla ich wykładni i zawierają uzasadnienie odstępstwa utrzymanego lub przyjętego w wykonaniu uprawnienia przewidzianego w art. 23 ust. 2 tej dyrektywy, należy uznać, że uzasadnienie to jest zgodne z wymogami tego przepisu. Ponadto, jeżeli chodzi o hipotezę drugą, to wspomniane uzasadnienie może również znaleźć się w przepisach prawa krajowego innych niż te, które zawierają to odstępstwo, takich jak krajowy przepis konstytucyjny, ustawowy lub wykonawczy (zob. podobnie wyrok z dnia 8 maja 2024 r., Instituto da Segurança Social i in., C-20/23, EU:C:2024:389, pkt 37).

56 Z uwagi na powyższe rozważania na pytanie pierwsze lit. e) w sprawie C-289/23 należy odpowiedzieć, że art. 23 ust. 2 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które wyłączają możliwość umorzenia długów w konkretnym przypadku, gdy wyłączenie to nie zostało należycie uzasadnione przez prawodawcę krajowego.

W przedmiocie pytania drugiego lit. a) w sprawie C-289/23

57 Poprzez pytanie drugie lit. a) w sprawie C-289/23 sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że zawarty w nim wykaz szczególnych kategorii wierzytelności ma charakter wyczerpujący, a jeśli nie, to czy państwa członkowskie mogą wyłączyć szczególne kategorie wierzytelności, inne niż wymienione w tym przepisie, z umorzenia długów, pod warunkiem że takie wyłączenie jest należycie uzasadnione na podstawie prawa krajowego.

58 Należy stwierdzić, że pytanie to jest co do zasady identyczne jak pytanie trzecie w sprawie, w której zapadł wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów) (C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 25, 36).

59 W związku z tym, jak wynika z pkt 44 i pkt 2 sentencji tego wyroku, na pytanie drugie lit. a) w sprawie C-289/23 trzeba odpowiedzieć, że art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że zawarty w nim wykaz szczególnych kategorii wierzytelności nie ma charakteru wyczerpującego i że państwa członkowskie mogą wyłączyć szczególne kategorie wierzytelności, inne niż wymienione w tym przepisie, z umorzenia długów, pod warunkiem że takie wyłączenie jest należycie uzasadnione na podstawie prawa krajowego.

W przedmiocie pytania drugiego lit. b) i e) w sprawie C-289/23

60 Poprzez pytanie drugie lit. b) i e) w sprawie C-289/23 sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym dokonującym transpozycji, które przewidują ogólne

wyłączenie z umorzenia długów wierzytelności prawa publicznego ze względu na to, że zaspokojenie tych wierzytelności ma szczególne znaczenie dla sprawiedliwego i solidarnego społeczeństwa opartego na państwie prawa, z wyjątkiem bardzo ścisłych okoliczności i ograniczeń ilościowych, niezależnie od charakteru tych wierzytelności i okoliczności ich powstania, i które to przepisy ograniczają w konsekwencji zakres przepisów krajowych dotyczących umorzenia długów mających zastosowanie do tej kategorii wierzytelności przed przyjęciem tych przepisów.

61 W tym względzie trzeba przypomnieć, po pierwsze, jak wynika z pkt 59 niniejszego wyroku, iż art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że zawarty w nim wykaz szczególnych kategorii wierzytelności nie ma charakteru wyczerpującego i że państwa członkowskie mogą wyłączyć szczególne kategorie wierzytelności, inne niż wymienione w tym przepisie, z umorzenia długów, pod warunkiem że takie wyłączenie jest należycie uzasadnione na podstawie prawa krajowego.

62 Po drugie, w odniesieniu do kwestii, czy państwa członkowskie mogą przy okazji transpozycji tej dyrektywy do ich prawa krajowego wyłączyć z umorzenia długów te kategorie wierzytelności, których wyłączenie nie było przewidziane w przepisach krajowych obowiązujących przed tą transpozycją, należy stwierdzić, że ani wspomniana dyrektywa, ani prace przygotowawcze do jej przyjęcia nie zawierają elementów pozwalających uznać, że prawodawca Unii zamierzał ograniczyć zakres uznania państw członkowskich, uniemożliwiając tym państwom przyjęcie przepisów wyłączających z umorzenia długów kategorie wierzytelności, które nie były wyłączone przed wspomnianą transpozycją.

63 Przeciwnie, przewidując w art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości, że pod pewnymi warunkami państwa członkowskie „mogą wyłączyć szczególne kategorie długów z umorzenia długów lub ograniczyć dostęp do umorzenia długów, lub ustanowić dłuższy okres wymagany dla uzyskania umorzenia długów”, prawodawca Unii wyraźnie przyznał państwom członkowskim możliwość przyjęcia, jeżeli warunki te są spełnione, przepisów wyłączających z umorzenia długów kategorie wierzytelności, które nie były z nich wcześniej wyłączone.

64 Niemniej jednak prawodawca Unii wyraźnie uzależnił korzystanie z przyznanego w ten sposób państwom członkowskim w tym przepisie uprawnienia od warunku, aby takie wyłączenia były należycie uzasadnione. Wynika z tego, że gdy prawodawca krajowy ustanawia przepisy, które przewidują takie odstępstwa, powody zastosowania tych odstępstw powinny wynikać z prawa krajowego lub z postępowania, które doprowadziło do ich zastosowania, i powody te powinny służyć uzasadnionemu interesowi publicznemu [wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 42].

65 W tym względzie zarówno motyw 78 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości, który odnosi się do odstępstw „należycie uzasadnionych względami określonymi w prawie krajowym”, jak i motyw 81 tej dyrektywy, który odnosi się do powodu „należycie uzasadnion[ego] […] zgodnie z prawem krajowym”, pozwalają przyjąć, że prawodawca Unii uznał, że wystarczające jest przestrzeganie zasad przewidzianych w tym celu w poszczególnych przepisach krajowych [wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 43].

66 W niniejszej sprawie do sądu odsyłającego należy ocena, czy powód dotyczący szczególnego znaczenia zaspokojenia wierzytelności prawa publicznego dla sprawiedliwego i solidarnego społeczeństwa opartego na państwie prawa, znajdujący się w preambule ustawy 16/2022, uzasadnia w należyty sposób przewidziane w art. 489 ust. 1 pkt 5 tej ustawy ogólne wyłączenie z umorzenia długów tych wierzytelności, z wyjątkiem bardzo ścisłych okoliczności i ograniczeń ilościowych, niezależnie od charakteru tych wierzytelności i okoliczności ich powstania. Przy dokonywaniu tej oceny sąd odsyłający będzie musiał uwzględnić obowiązek przestrzegania zasady proporcjonalności, jak wskazano w pkt 50 niniejszego wyroku.

67 Z uwagi na powyższe na pytanie drugie lit. b) i e) w sprawie C-289/23 trzeba odpowiedzieć, że art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym dokonującym transpozycji, które przewidują ogólne wyłączenie z umorzenia długów wierzytelności publicznoprawnych ze względu na to, że zaspokojenie tych wierzytelności ma szczególne znaczenie dla sprawiedliwego i solidarnego społeczeństwa opartego na państwie prawa, z wyjątkiem bardzo ścisłych okoliczności i ograniczeń ilościowych, niezależnie od charakteru tych wierzytelności i okoliczności ich powstania, i które to przepisy w konsekwencji ograniczają zakres przepisów krajowych dotyczących umorzenia długów, mających zastosowanie do tej kategorii wierzytelności przed przyjęciem tych przepisów, o ile wyłączenie to jest należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego.

W przedmiocie pytania drugiego lit. c) w sprawie C-289/23

68 Poprzez pytanie drugie lit. c) w sprawie C-289/23 sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które ustanawiają ogólną zasadę wyłączenia z umorzenia długów wierzytelności publicznoprawnych, w zakresie, w jakim przyznają one uprzywilejowane traktowanie wierzycielom publicznym w stosunku do innych wierzycieli.

69 W tym względzie, po pierwsze, z orzecznictwa przypomnianego w pkt 59 i 61 niniejszego wyroku wynika, iż art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że zawarty w nim wykaz szczególnych kategorii wierzytelności nie ma charakteru wyczerpującego i że państwa członkowskie mogą wykluczyć z umorzenia długów szczególne kategorie wierzytelności, inne niż wymienione w tym przepisie, pod warunkiem że takie wyłączenie jest należycie uzasadnione na podstawie prawa krajowego.

70 Po drugie, ani dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości, ani prace przygotowawcze poprzedzające jej przyjęcie nie zawierają elementów, które mogłyby potwierdzić tezę, zgodnie z którą z uwagi na wewnętrzną spójność kategorii wierzytelności wyraźnie wymienionych w art. 23 ust. 4 tej dyrektywy prawodawca Unii zamierzał ograniczyć zakres uznania państw członkowskich w odniesieniu do wyłączenia kategorii wierzytelności innych niż wymienione w tym przepisie, takich jak wierzytelności podatkowe i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego, z możliwości umorzenia długów. Przeciwnie, z tych prac przygotowawczych wynika w szczególności, że prawodawca ten miał wolę pozostawienia państwom członkowskim określonego zakresu uznania w celu umożliwienia im przy dokonywaniu transpozycji wspomnianej dyrektywy do ich prawa krajowego uwzględnienia sytuacji gospodarczej i krajowych struktur prawnych (wyrok z dnia 8 maja 2024 r., Instituto da Segurança Social i in., C-20/23, EU:C:2024:389, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

71 Ponadto Trybunał orzekł, że wyłączenie z umorzenia długów wierzytelności publicznoprawnych, takich jak wierzytelności podatkowe i z tytułu zabezpieczenia społecznego, może być należycie uzasadnione. Nie wszystkie wierzytelności są bowiem tego samego rodzaju, wierzyciele nie mają takiego samego statusu, a ściąganie tych wierzytelności może służyć realizacji szczególnych celów. W ten sposób, z uwagi na charakter wierzytelności podatkowych i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego oraz z uwagi na cel poboru podatków i składek na zabezpieczenie społeczne państwa członkowskie mogą zgodnie z prawem uznać, że wierzytelności instytucji publicznych nie znajdują się z punktu widzenia odzyskiwania odnośnych wierzytelności w sytuacji porównywalnej z wierzytelnościami sektora handlowego lub prywatnego. W tych okolicznościach możliwość wyłączenia z umorzenia długów wierzytelności podatkowych i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego nie prowadzi do nieuzasadnionego uprzywilejowania wierzytelności instytucji publicznych w stosunku do wierzytelności wierzycieli, którzy nie korzystają z takiego wyłączenia (zob. podobnie wyrok z dnia 8 maja 2024 r., Instituto da Segurança Social i in., C-20/23, EU:C:2024:389, pkt 43).

72 W związku z tym Trybunał orzekł, iż art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że państwa członkowskie mają możliwość wyłączenia z umorzenia długów niektórych szczególnych kategorii wierzytelności, takich jak wierzytelności podatkowe i wierzytelności z tytułu zabezpieczenia społecznego, i przyznania im w ten sposób uprzywilejowanego statusu, pod warunkiem że takie wyłączenie jest należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego (zob. podobnie wyrok z dnia 8 maja 2024 r., Instituto da Segurança Social i in., C-20/23, EU:C:2024:389, pkt 45).

73 W związku z tym na pytanie drugie lit. c) w sprawie C-289/23 trzeba odpowiedzieć, że art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które ustanawiają ogólną zasadę wyłączenia z umorzenia długów wierzytelności publicznoprawnych, w zakresie, w jakim przyznają one wierzycielom publicznym uprzywilejowane traktowanie względem innych wierzycieli, pod warunkiem że takie wyłączenie jest należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego.

W przedmiocie pytania drugiego lit. d) w sprawie C-289/23

74 Poprzez pytanie drugie lit. d) w sprawie C-289/23 sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują ograniczenie umorzenia długów dla szczególnej kategorii wierzytelności poprzez ustanowienie pułapu, powyżej którego umorzenie to jest wyłączone, przy czym pułap ten nie jest ustalany w zależności od kwoty danego długu.

75 W tym względzie należy stwierdzić, że w odróżnieniu od art. 20 ust. 2 tej dyrektywy, który nakłada na państwa członkowskie warunkujące całkowite umorzenie długów od częściowej spłaty długów przez przedsiębiorcę, obowiązek zapewnienia, aby ten związany z umorzeniem obowiązek spłaty „był uzależniony od indywidualnej sytuacji przedsiębiorcy, a w szczególności aby był proporcjonalny do podlegającego zajęciu lub pozostającego do dyspozycji dochodu i majątku przedsiębiorcy w okresie wymaganym dla uzyskania umorzenia długów oraz uwzględniał słuszne interesy wierzycieli”, art. 23 ust. 4 tej dyrektywy nie przewiduje wyraźnie, że przy ustanawianiu ograniczenia możliwości umorzenia długów państwa członkowskie powinny ustalić pułap określony w zależności od rzeczywistej kwoty danego długu, ani nie zawiera żadnego elementu, który mógłby potwierdzić tezę, zgodnie z którą prawodawca Unii zamierzał ograniczyć zakres uznania, jakim dysponują państwa członkowskie przy ustanawianiu takich ograniczeń.

76 Jeżeli chodzi dokładniej o zakres uznania, jakim dysponują państwa członkowskie przy stosowaniu tego ostatniego przepisu, to Trybunał orzekł już, że należy go interpretować w ten sposób, że nie ogranicza on zakresu uznania, jakim dysponują państwa członkowskie w odniesieniu do wyboru kategorii wierzytelności innych niż wymienione w tym przepisie, które zamierzają wyłączyć z umorzenia długów [wyrok z dnia 11 kwietnia 2024 r., Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Wyłączenie wierzytelności publicznoprawnych z umorzenia długów), C-687/22, EU:C:2024:287, pkt 41].

77 Tymczasem, jak wskazał zasadniczo rzecznik generalny w pkt 35 opinii, paradoksalne byłoby ze strony prawodawcy Unii ograniczenie zakresu uznania, jakim dysponują państwa członkowskie, gdy ograniczają one możliwość umorzenia długów, w sposób dalej idący niż w przypadku zakresu uznania, jakim dysponują one, gdy wyłączają szczególną kategorię wierzytelności z umorzenia długów.

78 Tytułem rozwiązania pośredniego trzeba zatem stwierdzić, że art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że nie ogranicza on zakresu uznania, jakim dysponują państwa członkowskie w odniesieniu do wyboru innych kategorii wierzytelności niż wymienione w tym przepisie, które zamierzają wyłączyć z umorzenia długów.

79 Niemniej jednak, po pierwsze, jak wynika z pkt 64 niniejszego wyroku, prawodawca Unii wyraźnie uzależnił wykonywanie przyznanego w ten sposób państwom członkowskim w owym art. 23 ust. 4 uprawnienia od warunku, by takie ograniczenia możliwości umorzenia długów były należycie uzasadnione. Wynika z tego, że gdy prawodawca krajowy ustanawia przepisy przewidujące takie odstępstwa, powody zastosowania tych odstępstw powinny wynikać z prawa krajowego lub z postępowania, które doprowadziło do ich zastosowania, a powody te powinny służyć uzasadnionemu interesowi publicznemu.

80 W tym względzie z orzecznictwa przypomnianego w pkt 65 niniejszego wyroku wynika, że zarówno motyw 78 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości, który odnosi się do odstępstw „należycie uzasadnionych względami określonymi w prawie krajowym”, jak i motyw 81 tej dyrektywy, który odnosi się do powodu „należycie uzasadnion[ego] […] zgodnie z prawem krajowym”, pozwalają przyjąć, że prawodawca Unii uznał, że wystarczające jest przestrzeganie zasad przewidzianych w tym celu w poszczególnych przepisach krajowych.

81 Po drugie, jak wynika z pkt 50 niniejszego wyroku, państwa członkowskie, korzystając z uprawnień dyskrecjonalnych dotyczących odstępstw, które mogą przyjąć na podstawie art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości, muszą przestrzegać zasady proporcjonalności. Wybrane przez nie środki nie mogą zatem wykraczać poza to, co odpowiednie i konieczne do realizacji celu, któremu służą, i nie mogą podważać celów zamierzonych przez tę dyrektywę, a mianowicie w niniejszym przypadku celu polegającego na zapewnieniu, by niewypłacalni przedsiębiorcy mieli dostęp do co najmniej jednego postępowania mogącego doprowadzić do całkowitego umorzenia długów.

82 Z uwagi na ogół powyższych rozważań na pytanie drugie lit. d) w sprawie C-289/23 trzeba odpowiedzieć, iż art. 23 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują ograniczenie umorzenia długów dla szczególnej kategorii wierzytelności poprzez ustanowienie pułapu, powyżej którego owo umorzenie jest wyłączone, a pułap ten nie jest ustalany w zależności od kwoty danego długu, o ile ograniczenie to jest należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego.

W przedmiocie pytania pierwszego w sprawie C-305/23

83 Poprzez pytanie pierwsze w sprawie C-305/23 sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy dyrektywę o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy ustawodawca krajowy postanowi skorzystać z uprawnienia przewidzianego w art. 1 ust. 4 tej dyrektywy i rozszerzyć stosowanie procedur umożliwiających umorzenie długów zaciągniętych przez niewypłacalnych przedsiębiorców na niewypłacalne osoby fizyczne, które nie są przedsiębiorcami, przepisy mające zastosowanie do tych osób fizycznych na podstawie takiego rozszerzenia powinny być zgodne z przepisami tytułu III wspomnianej dyrektywy.

84 Zarówno rząd hiszpański, jak i Komisja Europejska kwestionują dopuszczalność tego pytania ze względu na to, że nie ma ono znaczenia dla sprawy. Na poparcie tego twierdzenia Komisja podnosi, że oczywiste jest, że odnośny dłużnik, o ile nie prowadzi działalności gospodarczej w tym dniu, to prowadził taką działalność w chwili zaistnienia okoliczności faktycznych w postępowaniu głównym i to ma znaczenie dla celów zastosowania dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości. Rząd hiszpański podnosi, że jego zdaniem wspomniane pytanie nie jest konieczne dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym, ponieważ przepisy krajowe dotyczące umorzenia długów mają zastosowanie do dłużnika niezależnie od tego, czy jest on przedsiębiorcą.

85 W tym względzie należy przypomnieć, że pytania dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie złożonego przez sąd krajowy wniosku jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania (wyrok z dnia 5 września 2024 r., W. GmbH, C-67/23, EU:C:2024:680, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).

86 W niniejszym przypadku wykładnia art. 1 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości, o co się wnosi, nie wydaje się w oczywisty sposób pozostawać bez związku z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym w sprawie C-305/23. W rzeczywistości bowiem, w przeciwieństwie do tego, co twierdzi Komisja, pytanie pierwsze w tej sprawie ma znaczenie dla sprawy, ponieważ, o czym mowa w pkt 21 niniejszego wyroku, postępowania w sprawie upadłości i umorzenia długów dotyczyły S.E.I. jako osoby fizycznej, a nie jako przedsiębiorcy. Ponadto okoliczność, że prawo hiszpańskie przewiduje umorzenie długów na rzecz dłużnika, niezależnie od tego, czy jest on przedsiębiorcą, nie ma wpływu na znaczenie dla sprawy tego pytania, w którym sąd odsyłający zastanawia się nad tym, czy jeżeli przepisy krajowe dotyczące umorzenia długów mają zastosowanie do osób fizycznych, to muszą one być zgodne z postanowieniami tytułu III tej dyrektywy.

87 Jeżeli chodzi o odpowiedź na wspomniane pytanie, to należy przypomnieć, że art. 1 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości stanowi, iż państwa członkowskie „mogą rozszerzyć zakres stosowania postępowań, o których mowa w [owym art. 1 ust. 1 lit. b)], na niewypłacalne osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami”.

88 Należy stwierdzić, że brzmienie wspomnianego art. 1 ust. 4 jest jednoznaczne, ponieważ ogranicza się do zwykłego rozszerzenia zakresu „postępowań, o których mowa” w art. 1 ust. 1 lit. b), a mianowicie postępowań umożliwiających umorzenie długów zaciągniętych przez

niewypłacalnych przedsiębiorców, na niewypłacalne osoby fizyczne, które nie są przedsiębiorcami. Brzmienie to nie zawiera żadnej wzmianki o częściowym rozszerzeniu tych postępowań.

89 Taka wykładnia art. 1 ust. 4 dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości znajduje potwierdzenie w motywie 21 tej dyrektywy, który przewiduje w szczególności, że mimo iż wspomniana dyrektywa nie zawiera wiążących przepisów dotyczących nadmiernego zadłużenia konsumentów, zaleca się, aby państwa członkowskie jak najwcześniej rozpoczęły stosowanie „przepisów" tej dyrektywy dotyczących umorzenia długów także do konsumentów.

90 Należy dodać, że dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości nie zawiera zresztą żadnego elementu, który mógłby potwierdzić tezę, zgodnie z którą prawodawca Unii zamierzał przyznać państwom członkowskim zakres uznania co do zakresu stosowania postępowań, o których mowa w art. 1 ust. 1 lit. b) tej dyrektywy, do niewypłacalnych osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Przeciwnie, zarówno motyw 21, jak i art. 1 ust. 4 wspomnianej dyrektywy jasno wskazują na to, że prawodawca ten nie zamierzał pozostawić państwom członkowskim wyboru co do rozszerzenia „częściowego" lub „à la carte" tych postępowań na niewypłacalne osoby fizyczne, które nie są przedsiębiorcami.

91 Z uwagi na powyższe na pytanie pierwsze w sprawie C-305/23 trzeba odpowiedzieć, że dyrektywę o restrukturyzacji i upadłości należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy prawodawca krajowy postanowi skorzystać z uprawnienia przewidzianego w art. 1 ust. 4 tej dyrektywy i rozszerzyć stosowanie postępowań umożliwiających umorzenie długów zaciągniętych przez niewypłacalnych przedsiębiorców na niewypłacalne osoby fizyczne, które nie są przedsiębiorcami, przepisy mające zastosowanie do tych osób fizycznych na podstawie takiego rozszerzenia powinny być zgodne z przepisami tytułu III wspomnianej dyrektywy.

W przedmiocie pytania piątego w sprawie C-305/23

92 Ponieważ, jak wynika z pkt 40–44 niniejszego wyroku, należy co do zasady udzielić odpowiedzi przeczącej na pytanie czwarte w sprawie C-305/23, nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie piąte w tej sprawie.

W przedmiocie kosztów

93 Dla stron w postępowaniach głównych niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionych przed sądami odsyłającymi, do nich zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 23 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 (dyrektywy o restrukturyzacji i upadłości),**

należy interpretować w ten sposób, że:

zawarty w nim wykaz okoliczności nie ma charakteru wyczerpującego i że państwa członkowskie w ramach transpozycji tej dyrektywy do ich prawa krajowego mają uprawnienie do przyjęcia przepisów, które w większym stopniu ograniczają dostęp do prawa do umorzenia długów, niż prawo przewidziane we wcześniejszych przepisach krajowych, poprzez odmowę lub ograniczenie dostępu do umorzenia długów, cofnięcie dostępu do umorzenia długów, lub ustanowienie dłuższych okresów na potrzeby uzyskania całkowitego umorzenia długów lub dłuższych okresów zakazu prowadzenia działalności w okolicznościach innych niż wymienione w owym art. 23 ust. 2, pod warunkiem że okoliczności te są ściśle określone i że odstępstwa te są należycie uzasadnione.

2) Artykuł 23 ust. 1 i 2 dyrektywy 2019/1023

należy interpretować w ten sposób, że:

nie stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które w ramach transpozycji tej dyrektywy nakazuje spłatę nieuprzywilejowanych wierzytelności publicznoprawnych w następstwie postępowania upadłościowego, aby można było skorzystać z umorzenia długów, wyłącza dostęp do umorzenia długów w okolicznościach, w których dłużnik zachował się w sposób niedbały lub nieostrożny, nie działając jednak nieuczciwie lub w złej wierze, i wyłącza taki dostęp, jeżeli w okresie dziesięciu lat poprzedzających złożenie wniosku o umorzenie dłużnik został ukarany ostateczną decyzją administracyjną za bardzo poważne naruszenie prawa podatkowego lub naruszenie systemu zabezpieczenia społecznego lub porządku społecznego, lub gdy ostatecznym orzeczeniem rozszerzono na niego odpowiedzialność, chyba że ów dłużnik w dniu złożenia wniosku spłacił w całości swoje zobowiązania z tytułu podatków i zabezpieczeń społecznych, pod warunkiem że takie odstępstwa są należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego.

3) Artykuł 23 ust. 2 dyrektywy 2019/1023

należy interpretować w ten sposób, że:

stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które wyłączają dostęp do umorzenia długów w konkretnym przypadku, gdy wyłączenie to nie zostało należycie uzasadnione przez prawodawcę krajowego.

4) Artykuł 23 ust. 4 dyrektywy 2019/1023

należy interpretować w ten sposób, że:

zawarty w nim wykaz szczególnych kategorii wierzytelności nie ma charakteru wyczerpującego i że państwa członkowskie mogą wyłączyć szczególne kategorie wierzytelności, inne niż wymienione w tym przepisie, z umorzenia długów, pod warunkiem że takie wyłączenie jest należycie uzasadnione na podstawie prawa krajowego.

5) Artykuł 23 ust. 4 dyrektywy 2019/1023

należy interpretować w ten sposób, że:

nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym dokonującym transpozycji, które przewidują ogólne wyłączenie z umorzenia długów wierzytelności publicznoprawnych ze względu na to, że zaspokojenie tych wierzytelności ma szczególne znaczenie dla sprawiedliwego i solidarnego społeczeństwa opartego na państwie prawa, z wyjątkiem bardzo ścisłych okoliczności i ograniczeń ilościowych, niezależnie od charakteru wspomnianych wierzytelności i okoliczności ich powstania, i które to wyłączenie w konsekwencji ogranicza zakres przepisów krajowych dotyczących umorzenia długów mających zastosowanie do tej kategorii wierzytelności przed przyjęciem tych przepisów, o ile wyłączenie to jest należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego.

6) **Artykuł 23 ust. 4 dyrektywy 2019/1023**

należy interpretować w ten sposób, że:

nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które ustanawiają ogólną zasadę wyłączenia z umorzenia długów wierzytelności publicznoprawnych w zakresie, w jakim przyznają one wierzycielom publicznym uprzywilejowane traktowanie względem innych wierzycieli, pod warunkiem że takie wyłączenie jest należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego.

7) **Artykuł 23 ust. 4 dyrektywy 2019/1023**

należy interpretować w ten sposób, że:

nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują ograniczenie umorzenia długów dla szczególnej kategorii wierzytelności poprzez ustanowienie pułapu, powyżej którego owo umorzenie jest wyłączone, a pułap ten nie jest ustalany w zależności od kwoty danego długu, o ile ograniczenie to jest należycie uzasadnione na mocy prawa krajowego.

8) **Dyrektywę 2019/1023**

należy interpretować w ten sposób, że:

w przypadku gdy prawodawca krajowy postanowi skorzystać z uprawnienia przewidzianego w art. 1 ust. 4 tej dyrektywy i rozszerzyć stosowanie postępowań umożliwiających umorzenie długów zaciągniętych przez niewypłacalnych przedsiębiorców na niewypłacalne osoby fizyczne, które nie są przedsiębiorcami, przepisy mające zastosowanie do tych osób fizycznych na podstawie takiego rozszerzenia powinny być zgodne z przepisami tytułu III wspomnianej dyrektywy.

Podpisy